

конфлікту). Інколи міжособистісні конфлікти (боротьба за лідерство) маскуються під організаційні.

Список використаних джерел:

1. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Конфликтология: теория, история, библиография. – М., 2006 – 143 с..
2. Бузнік А.І. Мінімізація конфліктної взаємодії спортсменів у юнацьких збірних командах з футболу: автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.01 / Державний НДІ фізичної культури і спорту. – К., 2012. – 18 с.
3. Бургин М.С. Діагностика соціальних і політичних конфліктів // Конфлікти в суспільстві: Діагностика і профілактика: Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції. – К. – Чернівці, 2005. – С. 174–179.
4. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: Питер, 2011. – 528 с.

Стародубцева Л.Г.

старший викладач,

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ПСИХОЛОГІЇ МОВЛЕННЯ

Беручи до уваги велику різноманітність аспектів, внутрішніх властивостей і закономірностей, процес перекладу не можливо розглянути у площині однієї науки або вивчити у рамках однієї наукової дисципліни. Безумовно, переклад є складним багатобічним науковим об'єктом. Лінгвістична теорія перекладу, що використовує найбільш поширений підхід до вивчення феномена перекладу, приділяє увагу пошуку закономірних співвідношень між початковим продуктом і результатом перекладацького процесу. Однак, приділяючи увагу тільки лінгвістичним аспектам, лінгвістична теорія перекладу оминає не менш важливі питання перекладацької діяльності, зокрема, такий аспект, як процес аналізу перекладацької ситуації та вибору вірного рішення.

Саме тому до вивчення перекладу, як складної розумової діяльності має активно долучатися психологія мовлення. Психологічний підхід до перекладу базується на вивченні психологічних процесів і станів, які забезпечують виконання перекладу, його сутності з точки зору психологічних явищ, створення психологічного алгоритму переходу від мови оригіналу до мови перекладу. Основну увагу спрямовано при цьому на вивчення процесу внутрішнього переходу у свідомості від осмислення змісту висловлювання однією мовою до відтворення цього змісту іншою мовою. Вивчення перекладу психологією надає знання про психологічні особливості цього виду мовленнєвої діяльності, а також розширює загальні наукові знання про мовленнєві й мовленнєво-розумові процеси. Прикладна цінність психологічного вивчення перекладу полягає у наданні можливості покращити методiku викладання практики перекладу, а також оптимізувати практичну діяльність перекладача. Отже, об'єктом вивчення психології мовлення є закономірності комплексного процесу мовленнєвої діяльності у контексті поєднання результатів лінгвістичних і психологічних явищ і процесів. З огляду на вище зазначене формулювання, можна сказати, що стосовно перекладу психологія мовлення вивчає закономірності комплексного процесу перекладацької діяльності під впливом взаємодії лінгвістичних і психологічних явищ і процесів.

Процес перекладу як об'єкт вивчення психології мовлення розглядається як один із видів мовленнєвої діяльності, що належить до інших двомовних процесів, що за своєю сутністю також базуються на перекладі з однієї мови на іншу, а саме, реферуванні, анотуванні, конспектуванні оригінальних текстів мовою перекладу. Психолінгвістична проблематика перекладу включає в себе вивчення внутрішньої організації діяльності перекладача, приділяючи увагу психофізіологічним складовим перекладацьких механізмів, їх взаємозв'язкам між собою і з іншими складовими процесу перекладу, лінгвістичними й екстралінгвістичними, такими як ціль перекладу, його цільова аудиторія, об'єкти діяльності, засоби, способи і продукти перекладацької діяльності. Психологія мовлення також приділяє увагу виявленню й дослідженню прямих і зворотніх зв'язків між зовнішніми, середовищними, умовами здійснення процесу перекладу й властивостями особистості перекладача, замовника й адресата.

Треба зазначити, що одним з найважливіших принципів психолінгвістичного підходу до перекладу є його вивчення як частини

системи, у межах якої він існує. Для перекладу така система – це ситуація спілкування різномовних комуні кантів, які не володіють мовами один одного. Комунікант-замовник перекладу має детермінуючий вплив на такі складові перекладацької діяльності, як цілі, операційний склад, динаміку. У той же час, з точки зору характеру продукту діяльності перекладача й відбору мовних засобів для створення результату, слід перш за все спиратися на комуніканта, для якого замовлено переклад, як на цільову аудиторію перекладу.

Діяльність перекладача, як і будь-якого з комунікантів, має структуру інтелектуального акту і включає у себе первинне орієнтування й усвідомлення перекладацького завдання, вторинне орієнтування, складання плану й пошук перекладацьких рішень, реалізацію вироблених або знайдених перекладацьких рішень і зіставлення результату з поставленою метою.

Зміст і послідовність первинного орієнтування перекладача залежить від характеру замовлення та умов його виконання. У найбільш повному обсязі воно може містити орієнтування у широкій ситуації спілкування, у її просторово-часових параметрах, співвіднесенню зі сферою діяльності, до якої належить тематика оригінального тексту і замовлений продукт перекладу, із соціальною значущістю цієї сфери діяльності; орієнтування в адресатові й адресантові й напрямках їх діяльності, в їх потребах і цілях, у ролі, яку відіграє це мовленнєве спілкування у їх діяльності, та загальне орієнтування в об'єкті перекладу – тобто, мовленнєвому продукті, що його замовлено для перекладу.

Усвідомлення перекладацької задачі є процесом переходу замовлення у внутрішній план перекладацької діяльності, суб'єктивне відображення замовлення у свідомості перекладача і його співвідношення з результатами первинного орієнтування, зокрема, з уявленнями перекладача про потреби й цілі замовника.

Вторинне орієнтування має більш конкретний характер. Перекладач визначає задачі мовленнєвих дій у їх зв'язку з діяльністю замовника та адресата, мовні засоби і способи вирішення цих задач.

Проте, внутрішня програма, що складається у свідомості перекладача, не є точною копією програми, що слугувала вихідною основою для утворення висловлювання у тексті оригіналу. Це явище дуже влучно у свій час охарактеризував видатний філолог і один із засновників психолінгвістики Микола Жинкін, коли сказав: «Розуміти потрібно не мовлення, а дійсність». Можна додати ще одне його

висловлювання, що «Смисл...починає формуватися до мови й мовлення. Потрібно бачити речі, рухатися серед них, слухати, відчувати, – тобто, накопичувати у пам'яті усю сенсорну інформацію, що надходить до аналізаторів. Тільки за таких умов мовлення, що його сприймає слух, обробляється як знакова система й інтерпретується як певний обсяг інформації».

З огляду на зазначене вище, треба вирізняти внутрішню програму замовника (адресанта), тобто те, що він хотів сказати, реальний зміст його висловлювання, образ змісту оригінального висловлювання у свідомості перекладача, припущення перекладача про те, що хотів сказати адресант, внутрішню програму висловлювання перекладача на мові перекладу, реальний зміст висловлювання перекладача на мові перекладу, образ змісту висловлювання перекладача у свідомості адресата (цільової аудиторії), припущення адресата про те, що хотів сказати адресант.

Підбиваючи підсумок, потрібно сказати, що комплексне вивчення перекладацької діяльності з позиції психології мовлення залишається перспективним і корисним для вивчення впливу внутрішнього мовлення, зокрема, процесу мислення й формування думок, на успішність перекладацького процесу, а також для розширення методики теоретичної та практичної підготовки перекладачів і психологів.

Список використаних джерел:

1. Л.О. Калмикова, Г.В. Калмикова, І.М. Лапшина, Н.В. Харченко Психологія мовлення і психолінгвістика [Електронний ресурс] / Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів; Загальний доступ до інформації. – Електрон. дані. – Режим доступу: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/05/Kalmykova_Psykholohiia-movlennia-i-psykholinhvistyka.pdf, вільний (дата звернення: 25.04.2018). – Мова укр.
2. Полозенко О.В. Основи загальної психології-2. Том II. Психологія внутрішнього мовлення [Електронний ресурс] / Полозенко О.В. // ВикиЧтение; Загальний доступ до інформації. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://psy.wikireading.ru/20528>, вільний (дата звернення: 25.04.2018). – Мова укр.
3. Беляев Б.В. Психологічний аналіз процесу мовного перекладу / Б.В. Беляев. – М.: Росвузиздат. – 1983. – С. 5. – Мова рос.